

STUDIA THEOLOGICA

VIAȚA SOCIALĂ A BISERICII PRIMARE ÎN CONFORMITATE CU CARTEA *FAPTELE APOSTOLILOR*

Iosif BISOC*

ABSTRACT. *The Social Life of the Primary Church According to the Acts of the Apostle.* In the narrative from the Acts of the Apostles 20,7-12, it can be inferred that the believers gathered in their homes to listen to the teaching of the apostles and to break bread. However, in the community of Jerusalem, the Eucharistic liturgy was not a separate moment, detached from the concrete life of the community, but rather an expression of it. Two elements suggest this: on the one hand, the emphasis on „sharing of goods” (cf. *Acts* 2,44-45) which demonstrates the willingness of the believers to be united not only in worship, but also in charitable life; on the other hand, the reference to a common meal, different from the „breaking of bread” (cf. *Acts* 2,46), which was meant to deepen the fraternal relationships among believers, thus preparing a better atmosphere for the celebration of the Eucharist. Therefore, through the entire social-pastoral activity of the early Christian communities, the Christian Church was involved in developing a system of coexistence and harmony among the members of the community and the concrete aspects of life.

Keywords: Jesus Christ, Acts of the Apostles, apostles, Eucharist, charity, breaking of bread, community, social life

Cuvinte cheie: Isus Cristos, Faptele Apostolilor, apostolic, Euharistie, caritate, frângerea pâinii, comunitate, viață socială

---

* Frate conventual, doctor în teologie al Universității din București, profesor asociat al Facultății de Teologie Greco-Catolică, Dep. Oradea, Universitatea *Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca. E-mail: bisociosif68@yahoo.it.

Instituită din voința lui Dumnezeu, Biserica, chiar de la începutul existenței sale apostolice, și-a îndreptat privirea către toate aspectele esențiale ale trăirii spirituale și umane ale credincioșilor ei. În acest sens, ne stau mărturie scrierile neotestamentare, dintre care, cartea *Faptele Apostolilor*, de fapt, prima atestare credibilă a rolului social pe care l-a avut Biserica creștină, se distinge în mod cu totul deosebit. Textul din *Fap* 2,42-45 este sugestiv pentru dezvoltarea argumentării de față: „Ei [creștinii] erau stăruitori în învățătura apostolilor și în comuniunea fraternă, la frângerea pâinii și la rugăciune. Și toți erau cuprinși de teamă: multe minuni și semne se înfăptuiau prin apostoli. Toți cei care credeau erau împreună și aveau toate în comun: își vindeau proprietățile și bunurile și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare”.

Noțiuni introductive

După ce primele scrieri neotestamentare îl aveau drept protagonist pe Isus Cristos, în sensul că El era în centrul relatării evangheliștilor, începând cu cartea *Faptele Apostolilor*, se trece la analiza formării primelor comunități creștine, de fapt, a Bisericii primare, și, în același timp, a abordării teologiei care tocmai se năștea în această Biserică¹.

Cartea *Faptele Apostolilor* a fost considerată un corp unitar cu *Evanghelia sfântului Luca*, deoarece există o unitate de vocabular și de stil; în aceste scrieri, găsim aceleași motive literare și teologice, iar evanghelistul Luca, de profesie medic, a fost unul dintre discipolii sfântului Paul. De fapt, întreaga tradiție creștină ni-l indică pe Luca drept autorul acestei scrieri. Desigur că această scriere, *Faptele Apostolilor*, ar fi putut să fie inclusă la sfârșitul *Evangheliei sfântului Luca*, însă s-a considerat oportun ca toate cele patru Evanghelii să formeze o unitate teologică și eclezială².

În ceea ce privește locul redactării, acesta nu este bine precizat: au fost menționate mai multe localități dintre care Ahaia, Efesul sau Corintul, însă, din analizarea textelor, cel mai probabil cartea a fost compusă la Roma, până în anul 90 d.C. Limba folosită pentru redactare a fost cea greacă *koiné*³ și această carte era destinată, cu precădere, credincioșilor convertiți din păgânism care, totuși erau preocupați de legătura lor cu exigențele Vechiului Testament. De asemenea, nu trebuie excluși nici

¹ Cf. IOSIF BISOC, *Sfânta Scriptură - Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu*, Serafica, Roman 2007, 295.

² Cf. *Idem*.

³ Limbă folosită în lumea elenistică din timpul apostolilor și care conținea elemente stilistice și gramaticale de tip literar.

evreii convertiți din preocupările acestui autor, deoarece, așa după cum vom vedea, mulți dintre protagoniști sunt chiar apostolii și comunitățile venite din rândul iudeilor⁴.

La o primă analiză, vedem că *Faptele Apostolilor* este structurată în secțiuni ce indică răspândirea Bisericii creștine, plecând de la Ierusalim și sfârșind la Roma. După o scurtă introducere (cf. *Fap* 1,1-11), privirea este îndreptată către așteptarea Spiritului Sfânt (cf. *Fap* 1,12-26) și mărturia apostolilor la Ierusalim (cf. *Fap* 2,1-6,7). O dată cu martiriul diaconului Ștefan, începe răspândirea credinței în afara Ierusalimului (cf. *Fap* 6,8-9,31): tot la acest punct trebuie să subliniem începutul misiunii de creștinizare printre păgâni (cf. *Fap* 9,32-12-25). Unul dintre protagoniștii cărții este sfântul Paul care, începând cu capitolul al XIII-lea, își începe călătoriile misionare (cf. *Fap* 13,1-14,28; 15,36-18,22; 18,32-21,14) întrerupte de Conciliul de la Ierusalim (cf. *Fap* 15,1-35). Datorită activității sale și invidiei iudeilor, sfântul Paul începe drumul martiriului său și este întemnițat mai întâi la Ierusalim și mai apoi în Cezareea (cf. *Fap* 21,15-26-32): în cele din urmă, sfântul Paul face apel la Roma și atât în timpul călătoriei sale (cf. *Fap* 27,1-28,16), cât și în timpul șederii sale la Roma (cf. *Fap* 28,17-31), va da mărturie despre Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu⁵.

Abordarea teologică a cărții este axată pe o temă centrală: Isus Cristos este împlinirea profețiilor Vechiului Testament, iar tot ce înseamnă Biserică creștină își are rădăcinile în predica, minunile și intervențiile lui Dumnezeu în istoria omenirii prin intermediul Fiului Său. Biserica ce se formează este martorul credincios al întregului parcurs de mântuire oferit de Dumnezeu oamenilor și, datorită apostolilor și primelor comunități creștine, mesajul evanghelic și Sfânta Tradiție se împletesc spre desăvârșirea unei noi ecleziologii a poporului lui Israel și a păgânilor care vor să îmbrățișeze harul mântuirii⁶.

Viața socială a Bisericii primare în conformitate cu cartea *Faptele Apostolilor*

Cartea *Faptele Apostolilor* se prezintă cititorilor săi, chiar din primele sale capitole, drept sursa autorizată de a explica și de a transmite învățătura primită de către apostoli de la Isus Cristos. De fapt, în această fază incipientă, Isus Cristos nu

---

⁴ Cf. *Idem*.

⁵ Cf. *Idem*.

⁶ Cf. *Ibidem*, 296.

dispăruse cu totul fizic din mijlocul apostolilor, iar Biserica creștină, ca și comunitate de viață eclezială, era încă în formare⁷.

În momentul în care evanghelistul Luca începe să scrie această relatare a Bisericii, mișcarea creștină avea deja o istorie recentă (cf. *Fap* 1,1-3). Ea a părăsit ambientul strict iudaic și s-a implementat în marile centre culturale și comerciale ale Imperiului Roman, care erau cu precădere de formare elenistică. Ceea ce Luca dorește să scoată în evidență în aceste prime trei versete nu este atât importanța extinderii Bisericii, cât întâlnirea apostolilor cu Isus Cristos cel înviat, deoarece nu se poate uita punctul de plecare pentru răspândirea mesajului creștin decât de la El. Ca în multe alte cazuri, și aici este subliniat darul Spiritului Sfânt, darul dător de speranță și de încredere în reușita activităților lor zilnice⁸.

Tocmai de aici rezultă misiunea încredințată de Isus Cristos cel înviat apostolilor (cf. *Fap* 1,4-8). Luca individualizează cu multă claritate cine sunt protagoniștii acestei istorii extraordinare a mântuirii care vor duce Evanghelia până în capitala Imperiului. Aceștia sunt: în primul rând, Isus Cristos, care prin cuvintele și acțiunile sale îi pregătește pe apostoli la marea aventură a vestirii Evangheliei; în al doilea rând, urmează Spiritul Sfânt, acea putere mântuitoare și renovatoare care nu numai că l-a condus pe Isus Cristos în întreaga sa peregrinare pământească, ci va însoți Biserica sa până la sfârșit; și, în al treilea rând, sunt apostolii care, prin inițiativa liberă și gratuită a lui Isus Cristos, sunt pregătiți pentru a exprima în lume învățătura autentică și autoritară a lui Dumnezeu. De fapt, protagonistul întregii acțiuni mântuitoare este Dumnezeu care, prin instaurarea Împărăției lui Dumnezeu în inimile credincioșilor săi, actualizează intervenția mântuitoare și definitivă a sa în istoria oamenilor. Ultimele cuvinte ale lui Isus Cristos sunt adresate discipolilor și ei sunt trimiși ca martori oculari ai măririi lui Dumnezeu pe întreaga suprafață a pământului⁹.

Această introducere se încheie cu reamintirea înălțării la cer a lui Isus Cristos, moment în care le este prevestită venirea viitoare (cf. *Fap* 1,9-11). Chiar dacă ei rămân în extaz și contemplă lucrurile cerești, sunt imediat atenționați că nu trebuie să aștepte totul din cer, ci plecarea lui Isus Cristos din mijlocul lor lasă loc Bisericii să se desfășoare. Tensiunea dintre cer și pământ, dintre prezent și viitor, dintre lumea divină și realitatea umană se poate anihila numai în momentul în care discipolii vor

---

⁷ Cf. *Ibidem*, 297.

⁸ Cf. *Idem*.

⁹ Cf. *Idem*.

înțelege care este misiunea lor și misiunea comunității înființate de el, adică reunirea tuturor oamenilor sub semnul crucii și învierii Fiului lui Dumnezeu. Și această reunire se poate face numai printr-o credință robustă și matură oferită de Dumnezeu prin Spiritul Sfânt, prin cuvântul lui Dumnezeu și acțiunea Bisericii sale¹⁰.

Conciliul Vatican al II-lea întărește aceste afirmații, iar în Constituția pastorală privind Biserica în lumea contemporană *Gaudium et spes* afirmă:

„De vreme ce toți oamenii, înzestrați cu suflet rațional și creați după chipul lui Dumnezeu, au aceeași natură și aceeași origine, și de vreme ce, răscumpărați de Cristos, se bucură de aceeași chemare și menire divină, egalitatea fundamentală dintre ei trebuie recunoscută tot mai mult.

Evident, nu toți oamenii stau pe aceeași treaptă, din pricina capacității fizice, care este variată, și a diversității puterii lor intelectuale și morale. Însă orice formă de discriminare în privința drepturilor fundamentale ale persoanei, fie pe plan social, fie cultural, fie că se bazează pe diferența de sex, rasă, culoare, condiție socială, limbă sau religie, trebuie depășită și eliminată, fiind contrară planului lui Dumnezeu.

Este, într-adevăr, deplorabil faptul că aceste drepturi fundamentale ale persoanei nu sunt încă respectate pe deplin pretutindeni.

Pe lângă aceasta, deși între oameni există diferențe legitime, demnitatea egală a persoanelor pretinde să se ajungă la condiții de viață drepte și mai umane. Căci inegalitățile economice și sociale prea mari între membrii sau între popoarele unicei familii umane scandalizează și se opun dreptății sociale, echității, demnității persoanei umane, precum și păcii sociale și internaționale.

Instituțiile umane, particulare sau publice, să caute să se pună în slujba demnității și scopului omului, luptând activ, în același timp, împotriva oricărei înrobiri, atât sociale cât și politice, și apărând drepturile fundamentale ale oamenilor sub orice regim politic. Mai mult, aceste instituții trebuie să se pună treptat de acord cu realitățile spirituale, cele mai înalte dintre toate, chiar dacă este nevoie de un timp destul de îndelungat pentru a ajunge la scopul dorit” (GS 29).

În conformitate cu documentul conciliar *Gaudium et spes*, Biserica are misiunea de a participa la acțiunea de slujire socială, potrivit cu învățătura Sfintei Scripturi și a exemplului personal dat de către Isus Cristos și de apostoli. Evangheliile ne vorbesc despre trei obiceiuri, adică lucruri pe care le făcea cu regularitate Domnul Isus, în timpul în care a umblat pe pământ, împreună cu ucenicii săi:

---

¹⁰ Cf. *Ibidem*, 297-298.

- rugăciunea în particular: „După ce a dat drumul mulțimilor, s-a urcat pe munte, singur, ca să se roage. Când s-a înserat, era acolo singur“ (Mt 14,23);

- propovăduirea publică: „El străbătea toată Galileea, învățând în sinagogile lor, predicând evanghelia împărăției și vindecând orice boală și orice suferință în popor” (Mt 4,23);

- slujirea socială: „Auzind Ioan, în închisoare, de faptele lui Cristos, i-a trimis pe unii dintre discipolii săi ca să-i spună: «Tu ești cel care trebuie să vină sau să așteptăm un altul?» Isus le-a răspuns: «Mergeți și spuneți-i lui Ioan ceea ce auziți și vedeți: orbii văd, șchiopii umblă, leproșii sunt curățați și surzii aud, morții învie, iar săracilor li se aduce vestea cea bună. Și fericit este cel care nu se scandalizează de mine»” (Mt 11,2-5).

Urmând programul de viață și învățătură a lui Isus Cristos, Biserica primară își face proprie slujirea față de cei marginalizați și, de aceea, fragmentul din capitolul al II-lea al *Faptelor Apostolilor*, versetele 42-45, ne indică faptul că apostolii, împreună cu prima comunitate creștină, au pus în aplicare solicitudinile Maestrului lor. Viața comunitară și de slujire, așa cum reiese din această pericopă scripturistică, se caracterizează printr-o eliberarea deliberată față de bunurile materiale, tocmai pentru a putea favoriza posibilitatea transmiterii cuvântului lui Dumnezeu tuturor¹¹. Așadar, împletirea rugăciunii, cu propovăduirea evangheliei și slujirea oamenilor devenea principala activitate a comunității creștine.

„Viața primei comunități creștine este marcată de câteva elemente de bază: mărturia apostolilor prin învățătură, prin ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, prin minunile și semnele exterioare, prin frângerea pâinii (Euharistia, care devine centrul de unitate și de credință), prin bunurile în comun și prin rugăciunea asiduă. Aceste caracteristici ale comunității primare creștine sunt fundamente ale formării Bisericii lui Isus Cristos și modalități de unire și urmare ale lui Dumnezeu. Tocmai datorită acestui mod de viață, Biserica se bucura de liniște și trecere în fața poporului și inițiativa apostolilor, din poruncă divină, făcea ca numărul credincioșilor să crească spre slava lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor”¹².

Desigur că în cadrul zugrăvit de sfântul Luca asupra primei comunități creștine găsim fără îndoială o idee idealizată: cu toate acestea, în câteva fraze, autorul reușește să individualizeze și să ofere elementele esențiale ale primei comunități de

¹¹ Cf. BELLARMINO BAGATTI, *Alle origini della Chiesa*, LEV, Città del Vaticano, Roma 1981, 57-63.

¹² Cf. IOSIF BISOC, *op.cit.*, 303.

discipoli ai lui Isus Cristos, care imediat au trăit noutatea mesajului creștin în formă comunitară. Fără teamă de a greși putem afirma că centrul mesajului este următorul: experiența comunitară, exprimată prin rugăciune, propovăduire a evangheliei și prin slujire, este în centrul preocupărilor vieții creștine¹³. Noii membri ai comunității creștine își fundamentau alegerea pentru Isus Cristos și pentru Evanghelie prin intermediul „bogăției” spirituale și nu pe cea materială. A fi creștin nu înseamnă doar o alegere de suprafață, ci o împărtășire cu ceilalți a darului vieții trinitare: tocmai Sfânta Treime este modelul comunității creștine primare și, de aceea, semnificația termenului de *koinonia*¹⁴ indică legătura de responsabilitate reciprocă dintre toți membrii comunității. Cu cât este mai profundă legătura dintre membrii comunității, cu atât mai integrală este trăirea comuniunii, deoarece această comuniune se alimentează din ascultarea docilă a Cuvântului lui Dumnezeu, din Euharistie și din expresia concretă a împărțirii bunurilor materiale, în așa fel încât, bucuria prezenței lui Dumnezeu să nu fie știrbită de micile neajunsuri materiale. De fapt, rodul concret al vieții creștine primare îl constă bucuria comunității născute din mesajul kerygmei, a „primăverii” de la Ierusalim, când după martiriul sfântului diacon Ștefan, mesajul Evangheliei nu mai rămâne închis unui spațiu limitat, ci își i-a avânt către „marginile lumii” (*Fap* 1,8)¹⁵.

Pericopa scripturistică din *Faptele Apostolilor* 2,42-45 ne prezintă care erau componentele-bază ale expresiei de credință a primilor creștini: învățătura apostolilor și legătura frățească sunt mai degrabă indicații generale, frângerea pâinii și rugăciunile sunt în schimb ceremonii, manifestații concrete ale Bisericii¹⁶.

Biserica este o realitate complexă și polivalentă: dacă pot izvorî destule dificultăți ca Isus Cristos să fie acceptat drept Fiul al lui Dumnezeu, Om adevărat și Dumnezeu adevărat, tot în același mod, chiar poate în mod mai radical, pot izvorî dificultăți în a accepta Biserica sa vizibilă, cea de pe pământ, formată din oameni imperfecti și deoarece sunt înrădăcinați în istorie și sunt datori firii lor omenești, sunt supuși tuturor tensiunilor și paradoxurilor întâmplărilor perene.

¹³ Cf. SERGIO LORIT, *Vita dei primi cristiani*, Città Nuova, Roma 1968³, 7-14.

¹⁴ În cartea *Faptele Apostolilor* evanghelistul Luca folosește doar o singură dată acest termen și acesta tocmai în acest context al comuniunii și împărtășirii dintre membrii comunității cu învățătura lui Isus Cristos.

¹⁵ Cf. SERGIO LORIT, *op. cit.*, 8-11.

¹⁶ Cf. H-W NEUDORFER, *Faptele Apostolilor*, VIII-IX, Lumina lumii, Korntal 2000, 70.

Biserica are mai multe definiții, dar în același timp, este imposibil de a-i da o definiție care să fie universal valabilă, de aceea, atât revelația, cât și teologia se mulțumesc să ne ofere mai degrabă o descriere care să sublinieze un aspect sau altul al ei¹⁷.

„În limbajul creștin, cuvântul «Biserică» indică adunarea liturgică, dar și comunitatea locală sau întreaga comunitate universală a credincioșilor. Acestei trei semnificații sunt, de fapt, inseparabile. «Biserică» este poporul pe care Dumnezeu îl adună din lumea întreagă. Ea există în comunități locale și se realizează ca adunare liturgică, mai ales euharistică. Ea trăiește din Cuvântul și din trupul lui Cristos și devine astfel ea însăși trupul lui Cristos” (CBC 752).

Biserica s-a născut odată cu ziua învierii lui Isus Cristos și cu coborârea Spiritului Sfânt. Ea a primit în sânul ei pe evrei și păgâni laolaltă într-un singur Duh al iubirii și al înțelegerii, pentru că ea, fiind conștientă de porunca lui Isus Cristos „Ca toți să fie una” (In 17,21), și-a deschis larg brațele de mamă, ocrotitoare și sacrament tuturor neamurilor și a pornit calea de evanghelizare în întreaga lume¹⁸. Legăturile care uneau noua comunitate eclezială sunt foarte bine enumerate și descrise în *Faptele Apostolilor*:

„Ei (creștinii) erau stăruitori în învățătura apostolilor și în comuniunea fraternă, la frângerea pâinii și la rugăciune. Și toți erau cuprinși de teamă: multe minuni și semne se înfăptuiau prin apostoli. Toți cei care credeau erau împreună și aveau toate în comun: își vindeau proprietățile și bunurile și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare. Și în fiecare zi stăruiau împreună în templu, frângeau pâinea în casele lor și primeau hrana cu bucurie și cu inimă curată. Îl laudau pe Dumnezeu și aveau trecere în fața întregului popor. Iar Domnul aduna zi de zi la grupul lor pe cei ce aveau să se mântuiască” (Fap 2,42-47).

---

¹⁷ Este adevărat că în conformitate cu definiția clasică a teologiei o putem numi „basilea” sau „ekklesia”, sau și mai bine, vorbind despre ecleziologie putem să o numim „discursul despre Biserică” („logos ekklesia”): însă aceste definiții nu satisfac întru totul complexitatea Bisericii înființate de Dumnezeu de la crearea omului și până în timpul prezent. Limbajul folosit de a descrie Biserica este simbolic și analogic, întrucât ea prezintă, dincolo de aspectele externe, caracteristici divine și misterioase care nu pot fi exprimate într-un mod exhaustiv de terminologia omenească.

¹⁸ Cf. C. PORRO, *La Chiesa. Introduzione teologica*, Piemme, Casale Monferrato (AL) 1985, 33-43.

Așadar cele patru caracteristici ale Bisericii primare erau:

- fidelitatea învățaturii apostolilor;
- comuniunea fraternă;
- celebrarea Euharistiei;
- rugăciunea în comun¹⁹.

Aceste caracteristici nu erau numai rodul bunăvoinței comune a membrilor Bisericii, dar înainte de toate era darul asistenței continue a Spiritului Sfânt care, din ziua de Rusalii, a însuflețit comunitatea, unind membrii săi atât cu legături supranaturale ale fraternității (fidelitatea învățaturii apostolilor, celebrarea Euharistiei și rugăciunea în comun), dar și legături umane (comuniunea fraternă).

În Noul Testament cei care acceptau și puneau în practică mesajul lui Isus Cristos formau „noul Israel”, deoarece prin venirea lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu, mântuirea așteptată de toate popoarele devenea realitate și nu rămânea numai în speranță: promisiunile făcute lui Israel erau împlinite. Biserica devine semnul vizibil al acestor realizări: semn și nu realitate a Bisericii din ceruri, semn uman, nu triumfalist, semn înrădăcinat în istorie și în același timp în dimensiunea transcendentă.

„De aceea, dacă originile creștinismului trebuie să fie interpretate, așa cum, de altfel, făceau primii creștini, în lumina profețiilor, urmarea logică este următoarea; comunitatea ebraică nu mai putea să reprezinte adevăratul Israel a lui Dumnezeu, întrupând planul mântuitor a lui Dumnezeu în favoarea umanității; locul său trebuia să fie luat de *ekklesia* creștină. Noua comunitate nu va lua această poziție istorică pentru că membrii săi erau mai deștepți, mai virtuoși sau mai abili decât contemporanii săi evrei, ci pentru că Dumnezeu a intervenit în favoarea lor. Momentul crucial al acestei intervenții, acela care determină eficacitatea, a fost pătimirea, moartea și învierea lui Isus Cristos. În Isus s-a realizat esența profețiilor asupra adevăratului Israel: el era Servitorul Domnului și Fiul Omului. În El s-a întrupat întreg Israelul lui Dumnezeu: destinul poporului a culminat în experiența (vieții) sale. În El, poporul lui Dumnezeu a fost judecat, a murit și a înviat la o viață nouă. De aceea, tot ceea ce se poate spune despre Biserică este calificat de faptul că membrii săi sunt încorporați în Cristos, întrucât El este «reprezentantul inclusiv»²⁰.

---

¹⁹ Cf. *Ibidem*, 30-32.

²⁰ *Ibidem*, 119.

Istoria Bisericii de la origini este povestită de Luca în cartea intitulată *Faptele Apostolilor*. Acest text este pentru noi mai mult decât prima istorie a Bisericii pentru că face parte din Sfânta Scriptură și deci, este o carte canonică, adică introdusă în canonul scripturistic; de asemenea, aici găsim elementele constitutive ale Bisericii. Trăsăturile esențiale ale Bisericii povestite din *Faptele Apostolilor* sunt, de aceea, trăsături esențiale pentru Biserica din totdeauna; ei sunt traduși în mod diferit în diferitele epoci istorice (dacă acest lucru nu s-ar fi întâmplat, Biserica nu ar fi reușit să se adapteze oamenilor din toate timpurile), dar nu pot fi întunecați în așa fel încât să nu fie recunoscuți²¹.

Caracteristicile fundamentale ale Bisericii din *Faptele Apostolilor* se pot sintetiza în felul următor: Biserica, adunată și trimisă de Isus Cristos, se manifestă în Spiritul Sfânt, care lucrează prin intermediul ministerului apostolilor (concret prin cuvintele și faptele lor) care provoacă credința oamenilor, adunând comunitatea pentru cult și dând ministere și carisme²².

Primul capitol din *Faptele Apostolilor* arată împlinirea Bisericii în jurul lui Isus Cristos: dacă în evanghelia lui Luca (ca de altfel și ceilalți doi sinoptici) a prezentat Biserica reformată în comunitatea Împărăției lui Dumnezeu adunată de Isus Cristos în jurul Său, în deschiderea acestei cărți, Biserica devine comunitatea celui înviat, comunitatea pe care el o confirmă și o trimite să-i ducă mesajul de mântuire la toată lumea. Confirmă această comunitate prin intermediul aparițiilor sale (cf. *Fap* 1,3), forma de viață comunitară trăită de apostoli (cf. *Fap* 1,4a) și reînnoirea promisiunilor (cf. *Fap* 1,4b-5). Trimite vestind că la următoarea venire a Spiritului Sfânt va da apostolilor săi puterea de a fi mărturisitori ai săi lumii întregi (cf. *Fap* 1,8). Confirmați și trimiși, apostolii simt, înainte de toate, necesitatea de a reconstitui colegiul celor doisprezece, după pierderea lui Iuda Iscarioteanul, respectând, în acest fel, structura voită de Isus Cristos pentru începutul Bisericii sale (cf. *Fap* 1,22-26)²³. Pentru a aparține colegiului celor doisprezece erau cerute două condiții fundamentale: de a-l fi cunoscut de Isus Cristos în timpul ministerului său public până la înălțare (cf. *Fap* 1,21-22) și de a fi desemnați de Domnul glorificat de

²¹ Cf. R. FABRIS, *Atti degli Apostoli*, Borla, Roma 1977, 15-58.

²² Cf. *Ibidem*, 31.

²³ Numărul de doisprezece, cum de altfel am văzut deja, va servi pentru a prezenta Biserica viitoareii comunități a celor care vor crede în Isus Cristos cel înviat, drept „noul Israel”.

a face parte din grupul apostolic (cf. *Fap* 1,24-26). Datoria apostolului era aceea de a fi „mărturisitorul învierii” lui Isus Cristos (cf. *Fap* 1,22).

Pentru evanghelistul Luca, timpul Bisericii este timpul de mântuire²⁴, pentru că Spiritul Sfânt este cel care lucrează în Biserică, dar și în slujba sa: Spiritul Sfânt nu este o entitate abstractă, dar prezența iubirii lui Dumnezeu pe pământ.

Înainte de venirea lui Isus Cristos, Spiritul Domnului se făcea prezent prin intermediul iubirii lui Dumnezeu pentru oameni însuflețind profeții, hagiografii și alți mediatori ai mântuirii; în Isus Cristos, Spiritul Sfânt își face simțită prezența în iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, lucrând în Isus din Nazaret (cf. *Lc* 1,35; 3,22; 4,1.14.18; 10,21 etc.); după Isus Cristos, Spiritul Sfânt, dăruit de către Domnul glorificat, își face simțită prezența iubirii lui Dumnezeu pentru oameni, însuflețind și conducând Biserica. Dacă Biserica este pregătită în comunitatea lui Israel, preformată în comunitatea Împărăției lui Dumnezeu, adunată de Isus Cristos și confirmată de Isus Cristos după învierea Sa, ea, însă, este manifestată doar în ziua de Pentecoste (cf. *Fap* 2)²⁵.

Cu trimiterea Spiritului Sfânt, de fapt, apostolii devin conștienți de misiunea pastorală universală de a aduna toate popoarele pământului și a le conduce la Dumnezeu: simbolismul miracolului limbilor (glosolalia) din ziua de Pentecoste ne este martorul cel mai autoritar și oportun (cf. *Fap* 2,5-13). După această zi, creștinii cuceresc curajul de a mărturisi credința (cf. *Fap* 2,14-26) și comunitatea primește și celebrează harul Domnului în sacramentele botezului (cf. *Fap* 2,37-41) și al Euharistiei (cf. *Fap* 2,42-48)²⁶.

Am notat faptul că îndatorirea esențială a apostolului este aceea de a fi mărturisitorul fidel și autentic al învierii lui Isus Cristos (cf. *Fap* 1,22): care este, ce înseamnă această mărturie a apostolului? Misiunea și mărturia apostolului devine clară imediat după Pentecoste și anume ducerea mesajului victorios al lui Isus Cristos asupra păcatului și a morții tuturor oamenilor de pretutindeni și din toate timpurile. Această caracteristică a apostolului va deveni atât de importantă, încât a făcut să treacă pe locul doi una dintre cerințele de a fi „apostol”, adică de a-l fi cunoscut de

²⁴ Vocabularul timpului, în Sfânta Scriptură, ne dă măsura acestei noutăți. Trei sunt determinațiile timpului, mai ales în textele pauline: timpul drept *krōnos*, adică în extinderea sa liniară și cantitativă; timpul ca un *kairōs*, ocazie favorabilă și plinătate a timpului; în timp ce *aion* indică timpul ca experiență care durează sau ca durată a timpului. Deci, timpul este calificat în sens „*kairologic*” de la „*a fi cu*” Cristos. Cf. I. BISOC, *Shemà noule Israel*, Serafica, Roman 2004, 153.

²⁵ Cf. R. FABRIS, *Atti degli Apostoli*, op. cit., 86-117.

²⁶ Cf. *Ibidem*, 117-126.

Isus Cristos în timpul ministerului său public până la înălțare (cf. *Fap* 1,21-22)²⁷. În acest caz se înțelege de ce evanghelistul Luca, care cu toate că tinde să-i numească cu titlul de „apostoli” celor doisprezece, rezervă în mod deosebit acest titlu lui Barnaba și Paul (cf. *Fap* 14,4,14).

Cartea *Faptele Apostolilor* este împărțită, mai mult sau mai puțin, în mod egal între Petru și Paul: în prima parte, protagonistul este Petru (cf. *Fap* 2-12), iar în a doua parte este Paul (cf. *Fap* 13-28)²⁸. Dându-i și sfântului Paul apelativul de „apostol”, Luca exprimă convingerea că apariția Domnului înviat pe drumul Damascului ocupă același loc cu aparițiile celui înviat celor doisprezece după zilele pătimirilor Sale. Caracteristicile celor doi apostoli sunt prezentate în mod complementar: lui Petru i se oferă conducerea comunității iudeo-creștină din Ierusalim (care ulterior va trece sub comanda sfântului Iacob) și începutul misiunii între păgâni (cf. *Fap* 11,1-18)²⁹, iar sfântului Paul i se încredințează desăvârșirea lucrării începute de Petru și succesiva organizare a misiunii între popoarele neiu daice.

Tocmai prin intermediul apostolilor, Spiritul Sfânt convoacă Biserica: predicarea apostolilor și semnele care-i însoțea sunt expresia Spiritului Sfânt care adună Biserica. Predicarea apostolică, numită în *Faptele Apostolilor* „cuvânt”, „doctrină” sau „exortare”, nu este prezentată ca un simplu rod al inteligenței, al inventivității sau elocvenței apostolilor, dar ca și cuvânt care izvorăște din Spiritul Domnului, din Spiritul Sfânt și că același Duh Sfânt pune cuvântul lui Dumnezeu pe buzele și în inima apostolilor (cf. *Fap* 2,4; 4,31)³⁰. Acest cuvânt nu este folosit arbitrar de apostoli care sunt, de fapt, slujitori, deoarece se poate observa foarte bine că acest cuvânt vine și este prezentat ca o entitate autonomă, care „crește”, „se împrăștie” și „dă putere” (cf. *Fap* 6,7; 12,24; 19,20) conținutul acestui cuvânt este *kerigma*, este evenimentul lui Isus Cristos, care are mesajul învierii în mijlocul său³¹. Modelul predicării apostolice este tocmai anunțul făcut de către sfântul Petru imediat după Pentecoste: Dumnezeu l-a înviat pe Isus Cristos (cf. *Fap* 2,24-32).

²⁷ G. LEONARDI, „Apostolo/Discepolo”, în *NDTB*, sub îngrijirea lui P. ROSSANO, G. RAVASI și A. GIRLAND, Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1988, 111-113.

²⁸ V. FUSCO, „Atti degli Apostoli”, în *NDTB*, sub îngrijirea lui P. ROSSANO, G. RAVASI și A. GIRLAND, Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1988, 131-136.

²⁹ Cf. *Ibidem*, 132.

³⁰ Cf. R. Fabris, *Atti degli Apostoli*, op. cit., 88-89.150.

³¹ Cf. *Ibidem*, 200-206; cf. Cf. H. KÜNG, *Ebraismo. Passato, presente, futuro*, BUR, Milano 1995, 379.

În acest context putem menționa și faptul că Spiritul Sfânt nu se folosește doar de cuvânt, dar lucrează și prin intermediul semnelor: în *Faptele Apostolilor*, dincolo de semnul providențial și pentecostal al limbilor (*glosolalia*), găsim numeroase miracole de vindecare, eliberări de spirite rele și exorcism. Tot în modul în care cuvântul lui Dumnezeu a lucrat în apostoli prin intermediul predicării, în același fel, semnele nu sunt rezultatul bravurii apostolilor, dar sunt darul Spiritului Sfânt. Apostolii sunt, de fapt, prezenți în aceste semne exterioare ale puterii lui Dumnezeu ca „instrumente”: miracolele sunt înfăptuite „prin intermediul apostolilor” sau „prin mâinile apostolilor” (*Fap* 2,43). Apostolii nu lucrează în nume personal, dar în numele aceluia care a murit și a înviat pentru noi, „în numele lui Isus Cristos” ei înfăptuiesc asemenea fapte (cf. *Fap* 3,6.16; 4,10.30)³².

Aici am putea să ne întrebăm: de ce Dumnezeu însoțește predicarea cuvântului său prin intermediul apostolilor cu darul miracolelor? Răspunsul se poate găsi în faptul că Dumnezeu dorește să demonstreze puterea cuvântului apostolic. La începutul drumului Bisericii era necesar ca predicarea evangheliei, pentru a nu fi cufundată între atâtea alte cuvinte, să „lovească” inimile ascultătorilor cu ceva exterior. Miracolul era ca o garanție al lui Dumnezeu în favoarea cuvântului apostolic³³.

Până la acest punct am văzut cum Spiritul Sfânt adună Biserica prin intermediul cuvântului apostolic însoțit de semne miraculoase. Intrarea în rândul Bisericii din partea oamenilor nu va fi de aceea unic rodul unei inițiative umane personale, dar „răspunsul” pe care ei îl vor da inițiativei divine transmise prin cuvântul apostolilor. Acest răspuns este *credința*: ea este mult mai mult decât o simplă adeziune intelectuală la mesajul predicat de purtătorii cuvântului lui Dumnezeu: este o implicare personală, care implică o schimbare, nu doar de idei, ci și modul concret de a-și trăi viața; credința este posibilă, de aceea, numai în contextul *convertirii*, schimbării radicale de opțiuni și a scării axiologice a celui care aderă la învățătura creștină. „Convertiți-vă” este invitația care răsună în predica sfântului Petru (cf. *Fap* 2,38; 3,19) drept condiție pentru a accede la taina botezului și așa de a intra în rândul membrilor Bisericii³⁴.

---

³² Cf. G. RICCIOTTI, *Atti degli Apostoli*, CER, Roma 1951, 93.

³³ Cf. *Ibidem*, 96.

³⁴ Cf. R. FABRIS, *Atti degli Apostoli*, *op. cit.*, 99.107-108.

Credincioșii, în virtutea aceleiași credințe și al aceluiași botez, sunt egali în demnitate; însă, datorită acestui fapt, nu înseamnă că au roluri și îndatorii egale în Biserică. De fapt, din *Faptele Apostolilor*, reiese clar formarea de două grupuri: acela care are o carismă și acela titularilor unui minister.

Spiritul Sfânt coboară asupra întregii comunități: însă, în interiorul ei se disting diferite carisme, între care un loc deosebit, ne amintește *Faptele Apostolilor*, îl ocupă Profeții (cf. *Fap* 11,27; 15,32; 21,10)³⁵. În afara carismaticilor, tot în această carte, mai găsim și credincioși care poartă numele de miniștri, cu misiunea de a continua misiunea apostolilor: acești miniștri, de care vorbește *Faptele Apostolilor*, sunt „prezbiterii” (cf. *Fap* 10,30; 15,2.6.23; 16,4), care formează un fel de „senat” al comunității cu însărcinarea de a supraveghea comunitatea drept consilieri ai apostolilor. Ei sunt consacrați acestei slujiri prin impunerea mâinilor (cf. *Fap* 14,23), constituiți de către Spiritul Sfânt drept „episcopi” (cf. *Fap* 20,28), au putere de decizie în materie de doctrină și de guvernare (cf. *Fap* 15,1 ș.u.) și sunt obligați să supravegheze pe ereticii care se infiltrau în comunitate (cf. *Fap* 20,29 ș.u.)³⁶.

Biserica acordă celor două sacramente fundamentale ale sale, Botezul și Euharistia, o importanță deosebită.

Botezul, conferit „în numele lui Isus Cristos” (*Fap* 2,38) conducea pe creștinul convertit în comunitatea creștină. Persoanei care se declara pregătită să primească cuvântul apostolilor, prin intermediul predicării sale, li se impuneau două condiții: convertirea și botezul. În ceea ce privește „oamenii lui Israel” în momentul în care au auzit kerigma, mesajul mântuirii transmis de apostoli imediat după Pentecoste, au întrebat: „Ce trebuie să facem?”, aud cuvintele sfântului Petru care le spune: „Convertiți-vă și fiecare dintre voi să se boteze în numele lui Isus Cristos spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Spiritului Sfânt” (*Fap* 2,37-38). Din răspunsul sfântului Petru deducem că botezul era precedat de credință/convertire și urmat de darul Spiritului Sfânt³⁷.

Primul aspect credință/convertire se găsește în mod deosebit în minunata pagină scripturistică a botezului etiopianului de către diaconul Filip³⁸.

³⁵ Cf. *Ibidem*, 364-365.

³⁶ Cf. *Ibidem*, 452-469.

³⁷ Cf. S. CIPRIANI, „Battesimo”, în *NDTB*, sub îngrijirea lui P. ROSSANO, G. RAVASI și A. GIRLAND, Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1988, 147.

³⁸ Cf. *Ibidem*, 148.

„Un înger al Domului i-a vorbit lui Filip spunând: «Ridică-te și mergi spre miazăzi, pe drumul care coboară de la Ierusalim la Gaza, care este pustiu». Iar el, ridicându-se, s-a dus. Și iată că un bărbat etiopian, eunuc, demnitar al reginei Candace a etiopienilor, care era administratorul întregului tezaur, fusese la Ierusalim ca să se închine. Se întorcea acum, așezat în carul său, și citea din profetul Isaia. Spiritul i-a spus lui Filip: «Du-te și apropie-te de carul acela». Atunci Filip a alergat și l-a auzit [pe eunuc] citind din profetul Isaia. El l-a întrebat: «Înțelegi ce citești?». El i-a răspuns: «Cum aş putea, dacă nimeni nu mă îndrumă?» și l-a rugat pe Filip să urce și să se așeze lângă el. Fragmentul din Scriptură, pe care îl citea, era acesta:

*Ca o oaie a fost dus la înjunghiere
și ca un miel fără glas
înaintea celui care îl tunde,
așa nu și-a deschis gura.
Pentru umilința lui, judecata i-a fost anulată;
cine ar putea număra descendența lui?
Căci viața lui a fost luată de pe pământ.*

Eunucul i-a răspuns lui Filip și i-a zis: «Despre cine vorbește profetul aici: despre el însuși sau despre un altul?». Atunci, deschizându-și gura, Filip a început de la Scriptura aceasta să-i anunțe vestea cea bună despre Isus. Și în timp ce își continuau drumul, au ajuns la o apă, iar eunucul a zis: «Iată, apă! Ce mă împiedică fiu botezat?». A poruncit să stea carul, au coborât amândoi în apă, și Filip și eunucul, și l-a botezat. Dar când au ieșit din apă, Spiritul Domnului l-a răpit pe Filip și eunucul nu l-a mai văzut, dar și-a urmat drumul plin de bucurie” (*Fap* 8,26-39).

Episodul ne este binecunoscut și totuși este plin de încărcătură: diaconul Filip întâlnește pe drum un etiopian, demnitar al reginei Candace, iar acesta, stând în carul său, citea din Isaia 53,7-8, fără a-i înțelege conținutul. Filip profită de această neștiință și „(...) a început de la Scriptura aceasta să-i anunțe vestea cea bună despre Isus” (*Fap* 8,35), iar etiopianul, lăsându-se cuprins de harul lui Dumnezeu, cere să fie botezat. În această povestire este evident că botezul urmează credinței: întâi etiopianul crede cuvântului și-i aderă convertindu-se, iar mai apoi cere botezul³⁹.

Al doilea aspect (tot darul Spiritului Sfânt) care este prezent în diferite pasaje ale *Faptele Apostolilor* este modul în care se primește la botez. Cel mai semnificativ pasaj este, probabil, cel al botezului lui Saul.

---

³⁹ Cf. *Idem*.

„Se afla la Damasc un discipol cu numele Anania. Domnul i-a spus acestuia într-o viziune: «Anania»! El a răspuns: «Iată-mă, Doamne!» Iar Domnul i-a zis: «Ridică-te și du-te pe strada numită Dreaptă și caută-l în casa lui Iuda pe unul cu numele de Saul din Tars. Căci iată-l că se roagă și a văzut într-o viziune un om cu numele Anania intrând și punând mâinile peste el ca să-și recapete vederea». Atunci Anania a răspuns: «Doamne, am auzit de la mulți despre omul acesta cât rău le-a făcut sfinților tăi în Ierusalim. Și aici are împuternicire de la arhierii ca să-i lege pe toți cei care sunt chemați cu numele tău». Domnul i-a spus: «Mergi, pentru că acesta este un vas pe care mi l-am ales ca să poarte numele meu înaintea popoarelor și înaintea regilor și a fiilor lui Israel. Eu îi voi arăta cât trebuie să sufere el pentru numele meu».

Atunci Anania a plecat și a intrat în casă și, punându-și mâinile peste el, a zis: «Frate Saul, Domnul Isus, care ți-a apărut pe drumul pe care veneai, m-a trimis ca să-ți recapeteți vederea și să te umpli de Spiritul Sfânt». Îndată au căzut de pe ochii lui un fel de solzi, și-a recăpătat vederea și, ridicându-se, a fost botezat” (*Fap* 9,10-18).

Câteodată botezul și darul Spiritului Sfânt sunt prezentate ca două momente separate (cf. *Fap* 8,15-17; 10,44-48): în orice caz, rezultă foarte bine din cele expuse până acum că apostolii vedeau strânsă legătura darului Spiritului Sfânt de botez, până acolo că unul fără altul era considerată, într-o oarecare manieră, considerate incomplete⁴⁰.

Euharistia este celebrată chiar de la începutul comunității creștine. Mărturia cea mai importantă în acest sens, o constituie pasajul din *Faptele Apostolilor* 2,42-47:

„Ei erau stăruitori în învățătura apostolilor și în comuniunea fraternă, la frângerea pâinii și la rugăciune. Și toți erau cuprinși de teamă: multe minuni și semne se înfăptuiau prin apostoli. Toți cei care credeau erau împreună și aveau toate în comun: își vindeau proprietățile și bunurile și le împărțeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare. Și în fiecare zi stăruiau împreună în templu, frângeau pâinea în casele lor și primeau hrana cu bucurie și cu inimă curată. Îl laudau pe Dumnezeu și aveau trecere în fața întregului popor. Iar Domnul adăuga zi de zi la grupul lor pe cei ce aveau să se mântuiască” (*Fap* 2,42-47).

---

⁴⁰ Cf. R. FABRIS, *Atti degli Apostoli, op. cit.*, 298-301; P. Rossano, „Paolo”, în *NDTB*, sub îngrijirea lui P. ROSSANO, G. RAVASI și A. GIRLAND, Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1988, 1065.

Acest pasaj sintetizează momentele fundamentale ale vieții primilor creștini. De aici deducem, înainte de toate, că pentru o perioadă de timp credincioșii din Ierusalim au luat parte la serviciul liturgic iudaic (cf. *Fap 2*, 46), dar aveau, în același timp, un moment de întâlnire propriu în casele lor: aici ascultau învățătura apostolilor, frângeau pâinea, luau masa și se rugau (cf. *Fap 2*, 42, 46-47)⁴¹. Chiar și din povestirea din *Faptele Apostolilor* 20,7-12 se deduce că credincioșii se reuneau în casele lor pentru a asculta învățătura apostolilor și a frânge pâinea⁴². Însă, în comunitatea de la Ierusalim, liturgia euharistică nu era un moment separat, despărțit de viața concretă a comunității, dar dimpotrivă, era o expresie a ei. Două elemente ne sugerează acest lucru: pe de o parte, insistența asupra „împărțirii bunurilor” (cf. *Fap 2*, 44-45) care demonstrează voința credincioșilor de a fi uniți nu numai în cult, dar și în viața caritativă; de pe altă parte, referirea la o masă comună, diferită de „frângerea pâinii” (cf. *Fap 2*, 46), care trebuia să servească la aprofundarea raporturilor fraterne între credincioși, pregătind, în acest mod, un climat mai bun pentru celebrarea euharistică⁴³.

Așadar, prin întreaga activitate social-pastorală a primelor comunități creștine, Biserica s-a implicat la dezvoltarea unui sistem de conviețuire și armonie între membrii comunității și aspectele vieții concrete.

---

⁴¹ Cf. G. STÄHLIN, *Gli Atti degli Apostoli*, Paideia, Brescia 1973, 109-110.

⁴² Frângerea pâinii sau *fractio panis*, era gestul care indica celebrarea euharistică, memorialul ultimei cine a lui Isus Cristos.

⁴³ Cf. S. CIPRIANI, „Eucaristia”, în *NDTB*, sub îngrijirea lui P. ROSSANO, G. RAVASI și A. GIRLAND, Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1988, 522.

